

Wijk voor wijk werken levert Arnhem een mooie stad én goud op

Het was tien jaar geleden nog een zootje in Arnhem: groen en grijs zagen er niet uit. Vorige maand won de Gelderse hoofdstad goud in de Entente Florale. Dat was onmogelijk geweest zonder het onderhoudsprogramma 'Buiten Gewoon Beter'. Hierin wordt Arnhem wijk voor wijk opgeknapt.

Tekst Jacqueline van Wetten
Beeld Gerdien de Nooy

Buiten Gewoon Beter

Het onderhoudsprogramma Buiten Gewoon Beter heeft als doel achterstallig onderhoud weg te werken en de kwaliteit van de openbare ruimte in Arnhem wijk voor wijk te verbeteren. Groen en grijs (wegen, bestrating, riolering) worden geïntegreerd aangepakt en op basisniveau gebracht. Dat betekent dat de ergste kullen in stoepen en straten worden weggewerkt, groenperken van extra planten worden voorzien en dat rommelige stukken opnieuw worden ingericht. Daarnaast is er budget gereserveerd, waarmee bewoners een zelf gekozen 'plus' in de wijk kunnen realiseren, bijvoorbeeld een speelplek, bijzondere straatverlichting, of een nieuwe indeling van een pleintje. Met de aanpak wil Arnhem de betrokkenheid

Arnhem won onlangs goud in de openbaar groen-wedstrijd Entente Florale. In de categorie steden kwam de stad als beste uit de bus. De jury was onder de indruk van de kleinschalige groenstructuren die Arnhem in oude én nieuwe wijken realiseerde. Ook had de jury lof voor de wijze waarop de gemeente haar inwoners bij het groen in de wijk betreft. Een geweldige opsteker, want midden jaren '90 was de stad behoorlijk versleten en verloederd.

Bart Lichtenberg, gebiedsmanager voor parken en bossen, zegt dat Arnhem al in 1999 overwoog om deel te nemen aan de Entente Florale. „Maar toen waren we er nog niet klaar voor.” Uit een inventarisatie die de gemeente een paar jaar daarvoor had gemaakt, was duidelijk geworden dat de stad flink wat slijtage vertoonde. Door bezuinigingen en te krappe reserveringen voor het plegen van groot onderhoud was de verharding in slechte conditie geraakt. En ook het groen in de openbare ruimte was niet meer op orde. „Om de buitenruimte weer op basisniveau te brengen was ruim €70 miljoen nodig”, maakt Lichtenbergs collega, stadsdeelmanager Jiska Brouwer de ernst van de achterstand duidelijk.

Geen wonder dat ook bewonersgroe-

pen ontevreden waren en dat ook lieten horen. Brouwer: „In 1995 waren we al gestart met een nieuwe aanpak: het wijkgerichte werken. We kregen daardoor beter contact met inwoners en werden ons meer bewust van de klachten die er leefden.”

Arnhem besloot twee vliegen in één klap te slaan en wijk voor wijk het grijs en het groen geïntegreerd aan te pakken om de grootschalige onderhoudsachterstanden weg te werken. In 2001 startte het onderhoudsprogramma Buiten Gewoon Beter (zie kader) en werden de eerste drie pilotprojecten uitgevoerd in de wijken Vredenburg, Geitenkamp en Elden. Later volgden meer wijken.

Inbreng

Aanvankelijk werden per wijk klankbordwerkgroepen georganiseerd, waarin bewoners betrokken waren bij de inventarisatie van de te nemen maatregelen. Maar die werkwijze was geen succes. Brouwer: „Een weg moet gewoon opnieuw bestraat worden. Om die beslissing te nemen heb je de inbreng van bewoners eigenlijk niet nodig.” En terwijl de gemeente de te nemen maatregelen technisch uitwerkte, keken de bewoners

werkloos aan de zijlijn toe. De procedure duurde te lang. Daardoor daalde de motivatie en betrokkenheid van de wijk.

Arnhem besloot het anders aan te pakken. „Tegenwoordig maken we per straat een maatregelenkaart die we op een inloopavond presenteren aan de wijkbewoners”, legt de stadsdeelmanager uit. Om te voorkomen dat iedereen allerlei kritiek door de zaal heen gaat roepen is de afspraak dat persoonlijke bezwaren schriftelijk worden afgehandeld.

„Over het algemeen geldt dat mensen bang zijn voor veranderingen. Vooral als die veranderingen spelen in de nabijheid van de eigen woning”, is de ervaring van Brouwer. Zij heeft gemerkt dat bewoners zich vaak moeilijk kunnen voorstellen hoe hun omgeving er in de toekomst uit zal komen te zien. Daarom probeert de gemeente dit steeds beter te visualiseren met driedimensionale weergaven en foto-impressies. Maar het blijft altijd balanceren tussen de wensen van de bewoners en wat passend is in een wijk. „Je kunt het niet iedereen naar de zin maken.”

Dat laatste speelde ook in de Burgemeesterswijk, een wijk van rond 1900 dichtbij Park Sonsbeek. Gebiedsmanager Lichtenberg: „De bedoeling was om Sons-

van de bewoners stimuleren. De communicatien zijn kort. Voor de uitwisseling van informatie tussen bewoners en gemeente wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande wijkorganisaties en communicatiemiddelen (wijkkrant/website van wijkvereniging).

Het gemeentebestuur bepaalt welke wijk een Buiten Gewoon Beter-wijk wordt. De fysieke staat van de openbare ruimte en sociale structuur zijn criteria bij de keuze. Elke twee jaar worden nieuwe wijken in het onderhoudsprogramma opgenomen. De programmaduur is afhankelijk van de grootte van de wijk en welke werkzaamheden verricht moeten worden.

Buiten Gewoon Beter startte in 2001. Het is de bedoeling dat in 2015 tijd de hele stad op orde is.

In de Burgemeesterswijk zijn de kenmerkende driehoekige plantsoentjes in de oorspronkelijke staat op de oude plaats teruggebracht. De buste is van filmster Audrey Hepburn.

Wijk voor wijk werken levert Arnhem een mooie stad én goud op

beek wat groter te maken en ervoor te zorgen dat het bezoekerscentrum ruim in het groen zou komen te liggen." Maar het voorstel om het wegprofiel opnieuw in te richten met bredere groene berm en viel niet bij alle bewoners in goede aarde. Inperking van het aantal parkeerplaatsen was voor bewonersgroepen zelfs aanleiding om rechtszaken aan te spannen.

Arnhem won uiteindelijk de rechtszaken en bracht het eigen voorstel ten uitvoer. Brouwer: „In zo'n situatie moet je een sterk bestuur achter je hebben dat overtuigd is van het plan." Ze is blij dat de situatie niet leidde tot het sluiten van een compromis omdat dat een minder sterke beeldkwaliteit had opgeleverd. „Nu is het historisch stadsgezicht behouden gebleven", aldus de stadsdeelmanager. „En uiteindelijk is iedereen er blij mee."

Belangen

Brouwer en Lichtenberg benadrukken dat de houding van het stadsbestuur zoals in de Burgemeesterwijk, zeker niet standaard is. De gemeente weegt goed af welke belangen gediend worden. Sonsbeek is een park waar heel Arnhem komt, het gaat om een stadsbelang, daar moet een stad pal voor staan. Brouwer: „Maar in een woonwijk waar het gaat om kleine snippers groen die van belang zijn voor de bewoners hebben we een heel andere houding. Als bewoners precies weten waar een honden-uitlaatveldje moet komen en menen dat één veldje in plaats van drie voldoende is voor hun wijk, dan is dat prima. Wij gaan er dan ook van uit dat het in orde komt. De belangen van de wijkbewoners zijn zodanig dat ze hondenbezitters die geen gebruik maken van het uitlaatveldje daarop zullen aanspreken."

In Buiten Gewoon Beter zijn de wijkbewoners ook aan zet als het gaat om de besteding van het zogenoemde 'plusbudget', een bedrag van rond de €80.000. Dit geld is bestemd voor iets extra's voor de wijk. Bewoners leveren hiervoor zelf ideeën aan. Dat kan de aanleg van een speelplek of een skatebaan zijn, het plaatsen van een kunstwerk, mooiere

In de wijk Angerenstein is het plusbudget door de bewoners besteed aan het verfraaien van het park. Zo kregen de entrees een nieuw jasje.

straatverlichting of extra aandacht voor de beplanting.

Bewoners geven zelf aan welk idee de meeste stemmen heeft en dat idee wordt uitgevoerd. Zo kozen de wijkbewoners van Angerenstein om het plusbudget geheel aan het in de wijk gelegen park te besteden. Volgens gebiedsmanager Lichtenberg had het park in Engelse landschapstijl veel in zich, maar dreigden een aantal cultuurhistorische elementen verloren te gaan. Het plusbudget werd onder andere besteed aan nieuwe toegangspoorten, de inrichting van een speelplek en nieuw parkmeubilair. Verder legden wijkbewoners er zelf een ijsvogelbroedwal aan, herstelden her en der de stinzenbeplanting en schoonden het bronbosje op.

Toch is bewonersparticipatie in de zin van handen uit de mouwen, geen doel op zich van het onderhoudsprogramma, benadrukt de gebiedsmanager. Wel maakt de gemeente graag en veel gebruik van de aanwezige kennis van bewoners. „Zij weten vaak precies aan te geven welke (verkeers)knooppunten gevaarlijk zijn. Of ze komen met historische kennis van de wijk, die we kunnen gebruiken bij de inrichting."

80% tevreden

Inmiddels heeft Arnhem acht wijken onder handen genomen volgens de Buiten Gewoon Beter-aanpak. Uit een tussentijdse evaluatie blijkt dat tachtig procent

van de inwoners van BGB-wijken tevreden is over de kwaliteit van de openbare ruimte in hun wijk. Ze hebben het dan over zowel de aanwezigheid als het onderhoud van de groenvoorzieningen.

Lichtenberg meent dat het onderhoudsprogramma een bewustwordingsproces op gang heeft gebracht bij zowel wijkbewoners als gemeentemensen. „Hadden we in het begin onze ogen vooral gericht op het feit of de voorzieningen in een wijk schoon, heel en netjes zijn, nu – na een aantal jaren – is ons blikveld breder geworden. We kijken nu ook naar hoe we een wijk aantrekkelijker om te wonen kunnen maken." Ofwel: hoe kan Arnhem, met gebruikmaking van de juiste materialen een wijk zo inrichten, dat de schoonheid ervan tot zijn recht komt? Lichtenberg: „Die stap vind ik heel belangrijk. Het gaat om een betere kwaliteit van de wijken."

Of de jury van de Europese Entente Florale volgend jaar ook van Arnheems kwaliteiten onder de indruk zal zijn, is nog even spannend. Gebiedsmanager Lichtenberg hoopt van wel. Want ook op Europees niveau is de Arnhemse manier van werken interessant, meent hij. Zo is de wijk Klarendal behalve een Buiten Gewoon Beter-wijk, nu ook aangewezen als krachtwijk door minister Vogelelaar. „Wij kunnen laten zien hoe je met onze wijkgerichte aanpak en betrokken bewoners in hoogstedelijk gebied toch groene structuren aanlegt", besluit Lichtenberg enthousiast. ■